

DİN EĞİTİMİNDE TEMEL SORULARIN TEKRAR BELİRLENMESİ¹

Margaret Ann Crain

Çeviren: Abdulkadir Çekin**

Öz

Her bilim insanının, çalışma alanı hakkında bazı temel soruları cevaplaması gerekmektedir. Bu soruların ilki, bilim adamının çalıştığı alanın gerçekliğinin ne olduğudur. Bu soruya verilecek cevaplar ontoloji ile ilgilidir. Bilim adamının cevaplaması gereken diğer bir soru, üzerinde çalıştığı gerçekliği bilmesinin mümkün oluşu, yani bu gerçeklik ile kurulacak epistemolojik ilişki problemidir. Bilim adamı üzerinde çalıştığı gerçeklik ile ilgili bilgi sahibi olduktan sonra kendisinin bilgi ile nasıl bir iletişime geçeceği de önemli bir çatışma konusudur. Bu soru ise sosyal konumu ile ilgilidir. Kendisinin sosyo-kültürel kimliğini belirleyen bir bilim insanı, artık çalışma alanında bilgi üretme aşamasında kendi kimliğinin araştırmalarına ve araştırma sonuçlarına nasıl yansıtacağını belirlemek durumundadır. Üzerine konuştuğum bu problemler alanı, din eğitimi bilimi ile ilgili olması durumunda ise bütün bu faaliyetlerde teolojinin (özellikle Tanrı düşüncesi) yeri ve konumunun ne olacağı ise en temel soru durumundadır.

143

Anahtar Kelimeler: Bilim, Din Eğitimi, Araştırma, Temel Sorular

REDEFINING THE FUNDAMENTAL QUESTIONS IN RELIGIOUS EDUCATION

Abstract

Every researcher must answer some fundamental questions. What is the nature of the reality that I wish to study? (ontology) How will I know it? (epistemology) What must I do to know it? (methodology)? A new question has emerged as critical for qualitative researchers as well: Who am I? (social location). How does my social location and world view impact the research? For those of us in religious education, I would add yet one more, Where is God in this? (theology)

Keywords: Science, Religious Education, Research, Fundamental Questions

¹ Bu yazı, "Crain, Margaret Ann (2006). "Redefining the Fundamental Questions", *Religious Education*, 101:4, 438-442." künyeli makalenin çevirisidir. Makale başlığına "din eğitiminde (in religious education)" ifadesi çeviren tarafından eklenmiştir. Makalenin orijinal metninde yer alan dipnotlar, çeviride köşeli parantezler içerisinde verilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, acekin@kastamonu.edu.tr

Araştırmak İstedığımız Gerçekliğin Özelliği Nedir? (Ontoloji)

Din eğitimi alanında çalışan bilim adamı ve araştırmacılar, muhtemelen bu sorunun cevabı konusunda hemfikirdirler. Din eğitiminde bu soruya verilecek en doğru cevap, toplumda var olan din ve inanç olgusunun sosyal olarak oluşturulduğudur. Toplumdaki bu olgusal durumu anlayabilmek için araştırmacı, kendini inanan ve dindar olarak niteleyen kişilerin oluşturduğu anlam dünyasını incelemek zorundadır. Bu anlam dünyası, kişilerin içinde bulunduğu zamanın bağlamına kuvvetli şekilde bağlıdır ve dolayısıyla son derece karmaşık ve çok boyutludur. Bu toplum içerisindeki din eğitimi olgusu da aynı şekilde sosyal olarak oluşturulur ve kendi zamanının ve toplumunun izlerini taşır.

Mark Chaves'in "Congregations in America" adlı eserinde, dini organizasyonların (congregations) genelde insanlara kendi dini anlam dünyalarını aktarma amaçlı kültürel faaliyetler düzenledikleri ifade edilmektedir (Cahves, 2004: 8). Chaves'in bu çalışması, Amerika'da kilise, cami, sinagog ve diğer ibadet yerlerini temsil eden belirli bir örneklem üzerinde yapılmış ulusal ölçekte bir çalışmadır. Bu farklı dinlere ait ibadethaneler din eğitimi faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yerlerdir ve biz buraları inceleyerek bir şeyler öğrenebiliriz.

Gerçekliğin sosyal olarak oluşturulması ve içinde bulunduğu bağlama sıkı sıkıya bağlı olması dolayısıyla, bir kültüre ait eğitim uygulamaları, diğer bir kültüre nakledilmez. Çok uzun zamandır din eğitimi araştırmaları Amerika bağlamına yoğunlaşmıştır ve bu bağlamın dışında normlar üretme çabaları da göz ardı edilmektedir. Bu konuda bizim, diğer uygulamaları ve pedagojileri de incelememiz gerekmektedir. Din eğitimi araştırmalarında, Din Eğitimi Birliği (The Religious Education Association) Protestan ve Katolik merkezli araştırma bakış açısının ötesine geçmeli, farklı kültürleri ve inanç sistemlerini incelemeyi içeren çoğulcu bir yaklaşıma sahip olmalıdır.

Bu Gerçekliği Nasıl Bilebilirim? (Epistemoloji)

Sosyal bilimlerde son 50 yılda bilimsel metodolojide önemli değişimler yaşanmıştır. Nitel araştırmalar daha bilimsel ve güvenilir görülürken, günümüzde artık nicel araştırmalar kültürel olayları açıklamada en iyi araçlar olarak görülmektedir. Kişilerin sosyal olarak oluşturulmuş kültürel anlam dünyalarını incelemeye, o kültür içinde yetişmiş insanlarla yapılan görüşmeler ve o insanları gözleme yöntemleri daha doğru sonuçlar verecektir.

Diğer taraftan, nitel araştırmacılar, kendi bilgi edinme yollarını tanımlamaya çalışmaktadırlar. Pozitivistler ile natüralistler arasında yaşanan çekişme 1988 yılına kadar sürmüştür. [Eğitim araştırmalarında natüralist bakış açısını benimseyen Yvonna S. Lincoln'un bu konuda nasıl eleştirildiğini ve marjinalize edildiğini hatırlıyorum.] Bu iki yaklaşım arasındaki farklı bakış açısını en iyi şekilde şu örnek açıklamaktadır: Pozitivist araştırmalar; bir baykuşu yakalayıp onun nasıl uçtuğunu, nasıl yediğini ve diğer faaliyetlerini anlamak için onu parçalara ayırmayı öngörmektedir. Natüralist araştırmalar ise; bir baykuşu incelemek için ağacın yanına oturarak baykuşun nasıl uçtuğunu, nasıl yediğini ve diğer faaliyetlerini anlamak için onu gözlemlemeyi önermektedir. Pozitivist anlayış, objektifliğe odaklanması ve önyargıları yok etmesi yönüyle bilimsel yaklaşıma daha çok benzemektedir. Kültürel bağlama önem vermesi sebebiyle de natüralist yaklaşım daha çok antropoloji, sosyoloji, eğitim ve din eğitimi araştırmalarında kabul görmektedir.

Bu Gerçekliği Bilmek İçin Ne Yapmam Gerekir? (Metodoloji)

Din eğitimi alanında araştırma yapmak isteyen bir kişi, pozitivist ya da natüralist yaklaşımdan birini tercih etmek zorunda değildir. Ancak, farklı kültürel bağlamlarda inceleme yapmak isteyen bir kişi, küresel bir araştırma yapacağından, din eğitimi alanında natüralist yaklaşımı benimsemesi bizce daha doğrudur. Ancak, bir toplumdaki yaygın dini grupları anlamaya dönük daha geniş çerçeveli bir yaklaşım seçilmesi yerine dar kapsamlı bir araştırma metodolojisi de seçilebilir. Hiçbir araştırma toplumdaki farklı grupları dikkate almadan din eğitimi biliminde doğru sonuçlara ulaştığını iddia edemez. Din eğitiminde yapılacak olan araştırmalar, toplumdaki farklı grupların anlam çerçevelerini içerecek şekilde dizayn edilmelidir. [Vietnam kökenli Amerikalı

kadınları incelediği araştırmasında Dr. Mai Anh Tran, kimlik şekillenmesi ile ilgili birtakım teoriler geliştirmiştir. Dr. Tran dilin ve kültürel yeteneklerin kimlik şekillenmesinde tek başlarına yeterli olmadığını iddia etmektedir. Bu noktada din eğitimcilerinin Dr. Tran gibi farklı araştırmacıların bulgularını dikkate almaları ve bu bulguları kendi çalışmalarında kullanmaları gerekmektedir.] Bu tür araştırmalar kültür ve bağlamı dikkate alarak, üst bir anlama yöntemi geliştirebilirler.

Natüralist araştırma yaklaşımı inanç gruplarının içine girerek bu gruplar için doğru bir anlam çerçevesi yakalayabilir. Bu grupların din eğitimi alanındaki tecrübeleri ancak kişiler ile yapılacak kişisel görüşmeler sonrasında anlamlı olacaktır. Bu görüşmelerde din eğitimleri ile inanç gruplarının kullandıkları farklı dilsel metaforlar, yaklaşımlar ve amaçlar önem arz etmektedir. Bütün bunlar, inanç gruplarının din eğitimine yükledikleri anlam sistemini ortaya çıkaracaktır. Bu görüşmelerde deneklerin kullandıkları ifadeler, din eğitiminde o grubun kendi sosyal konumunun izlerini taşıması dolayısıyla mistik ve gizemli bir özelliğe sahiptir ve manevi konulardaki kişilerin düşüncelerini taşımaktadır. Ancak bu şekilde ve interaktif bir düzenleme içinde bireylerin yaşamlarındaki ve dini hayatlarındaki din eğitimleri hakkında daha geniş kapsamlı teoriler geliştirebiliriz.

Ben kimim? (Sosyal Konum)

Natüralist bakış açısı araştırmacıyı ve araştırdığı konuyu, araştırdığı alanın bir ferdi (araştırdığı alanın içinde) olarak değerlendirir. [Natüralist araştırma yaklaşımı, kişilerarası anlamsal ilişkilerle bilginin oluştuğunu savunan feminist epistemolojiye çok şey borçludur.] Bu ikisi (araştırmacı ve araştırma konusu) dikkate değer şeylerdir. Söz konusu gerçekliğin bir parçası olan bir kişi, araştırdığı konuda kendi düşüncelerine paralel araştırma sonuçlarını da onaylama eğilimindedir. Ancak, araştırmacı kendi inançlarının ve kabullerinin araştırmasının sonuçlarını nasıl etkileyebileceğinin farkında olmalıdır. Bu konuda bazıları herhangi bir araştırmanın, araştırmacısının izlerini taşıdığını düşünmektedir. [Bu konu ile ilgili tartışmalar yeni bir kategori de doğurmuştur. Bu kategori, bir araştırmanın analizinde araştırmacının yaşamı ve tecrübelerinin de bir veri olduğunu ifade eden

otoetnografidir. Örnek olarak Jane Tompkins'in öğrencilik ve öğretmenlik yıllarını anlattığı kitabı "A Life in School: What the Teacher Learned (1996: Addison-Wesley Publishing)", Amerikan eğitim sistemi hakkında bizlere zengin bilgiler sunmaktadır.] "Ben kimim?" sorusu din eğitimi ile ilgili araştırmalarda hayati öneme sahip bir soru durumundadır.

Bu Konuda İlahi Alan Nasıl Konumlanacaktır? (Teoloji)

Din eğitimi araştırmalarında, araştırılan konu teoloji alanından çok uzak olmasa gerekir. Sonuçta araştırma yaptığımız alan inanç alanıdır. Teoloji alanında pratiğe dönük araştırma yapan bireyler olarak bizler, sosyal bilim anlayışına ne kadar yakın da olsak, teolojik bakış açısını kullanmak zorundayız. Bu noktada teolojik kabullerimizi ve sosyal bilimlerin metod ve yaklaşımlarını kendi açımızdan gözden geçirmeliyiz. Örnek olarak, Hıristiyan cemaati üzerinde yapılan araştırmalar (Congregational Studies), özellikle Hıristiyan cemaatin pratikleri ve araştırmacının kabulleri konusunda kilisesi araştırmalarını (ecclesiology) nasıl göz ardı edebilir? Thomas E. Frank'in değerli eserinde (The Soul of the Congregation, 2000), bir dini cemaatin kendine has ruhu olduğu ve bunun manevi bir gerçekliği ifade ettiği ortaya koyulmaktadır. Söz konusu bu ruhu nasıl keşfedeceğiz ve tasvir edeceğiz? Sosyal yapıyı ve kültürü dikkate alarak net bir şekilde bu ruhun kendine has farklılıklarını nasıl ifade edebiliriz? Din eğitiminin manevi boyutunu genelde göz ardı ettiğimiz teorik bakış açımız ve eleştirel düşüncemiz bu konuda eksik gözükmektedir. Çoğunluğumuz, manevi konulara karşı etnografik ve natüralist araştırma yaklaşımını tam anlamıyla kullanamamaktayız. Bu noktada ne yapabiliriz? Bana göre bu soru, din eğitimi araştırmalarının geleceği açısından önem arz eden önemli bir sorudur. [Din eğitimi ile yakından ilişkisi olan Hıristiyan cemaati araştırmaları, teolojiyi kendi alanında daha merkeze taşımak zorundadır.]

Sonuç

Din eğitimi bilimi çalışmaları, sadece insanların dini teslimiyetleri konusunda bir şeyler söyleyebildiğinde daha etkili olacaktır. Din eğitimi çalışmaları her zaman şu sorulara cevap bulma arayışında olmalıdır: *Din eğitimi bilimi hangi gerçekliği incelemektedir? Bu gerçeklik bilgisi nasıldır ve*

hangi yöntemlerle bu gerçeğin bilgisine ulaşılacaktır? Araştırmacı, uygun yöntemler bulması halinde kendi sübjektifliğini ne ölçüde araştırmalarında engelleyebilecektir? Bütün bunlar sonucunda ortaya konan bilimsel veriler karşısında teoloji nasıl konumlandırılacaktır? Bütün bu sorular, çok yönlü ve analitik olarak üzerinde durulması gereken önemli problematik konulardır.

Kaynaklar

Chaves, M. (2004). *Congregations in America*. Harvard University Press.

Frank, T. E. (2000). *The Soul of the Congregation*. Abingdon Press.